

ROCZNIKI NAUK PRAWNYCH
Tom XXXII, numer 2 – 2022, s. 125-148
DOI: <http://doi.org/10.18290/rnp22322.8>

WOJCIECH GÓRALSKI
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w.goralski@uksw.edu.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6548-4120>

PARAFIA I INNE JEDNOSTKI DIECEZJI
ORAZ FORMY POWIERZANIA PIECZY PASTERSKIEJ
NAD WSPÓLNOTĄ PARAFIALNĄ
W ŚWIETLE INSTRUKCJI KONGREGACJI BISKUPÓW
Z 29 CZERWCA 2020 ROKU

THE PARISH AND OTHER INTERNAL UNITS OF THE DIOCESE,
FORMS OF ENTRUSTING PASTORAL CARE OF THE PARISH COMMUNITY
ACCORDING TO THE INSTRUCTION OF THE CONGREGATION OF BISHOPS
OF JUNE 29, 2020

Abstract. Taking into account the evangelization tasks of the parish in the modern world, on June 29, 2020, the Congregation of the Clergy issued the Instruction “Pastoral conversion of the parish community in the service of the evangelizing mission of the Church”. This document, which is divided into ten chapters, explains the many CIC regulations regarding parishes and pastors. The author discusses three basic, most “critical” chapters of the Instruction: VII. The parish and other internal units of the diocese. VIII. Ordinary and extraordinary forms of entrusting pastoral care to the parish community. IX. Functions and parish services. The provisions of these chapters overwhelmingly refer to certain CIC norms concerning, first and foremost, parishes and people and institutions associated with them. They show the role of the parish as a special place in the Church’s evangelizing mission, and explain many issues related to the pastoral ministry of priests (especially parish priests), deacons, consecrated persons and lay faithful.

Keywords: „Pastoral conversion”; instruction; evangelization; bishop; parish; pastoral service; pastor.

WSTĘP

Parafia, jako określona wspólnota wiernych, utworzona na sposób stały w Kościele partykularnym¹, „gromadząc w jedno wszelakie występujące w niej różnorakie właściwości ludzkie i wszczepiając je w powszechność Kościoła”², stanowi szczególne miejsce urzeczywistniania misji ewangelizacyjnej. „Podstawową wspólnotą Kościoła jest parafia i ewangelizacja powinna odbywać się w parafii”, powiedział 22 września 2013 roku w Warszawie przewodniczący Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Nowej Ewangelizacji, bp Grzegorz Ryś, dostrzegając potrzebę „nawrócenia pastoralnego”³.

Misja ewangelizacyjna Kościoła dokonująca się we wspólnotach parafialnych ma charakter dynamiczny, co oznacza, że powinna nabierać coraz to nowych kształtów, stosownie do kontekstu cywilizacyjnego, kulturowego i społecznego⁴.

Mając na uwadze zadania ewangelizacyjne parafii we współczesnym świecie, Kongregacja Duchowieństwa w dniu 29 czerwca (uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła) 2020 roku wydała Instrukcję *Nawrócenie pastoralne wspólnoty parafialnej w posłudze misji ewangelizacyjnej Kościoła*⁵. Dokument ten, podpisany przez kard. B. Stellę, prefekta tej dykasterii, oraz abp. J.C. Patróna Wonga, sekretarza, i mons. A. Ripę, podsekretarza, dwa dni wcześniej – 27 czerwca – został zatwierdzony przez papieża Franciszka.

W krótkim *Wprowadzeniu* Instrukcji, złożonej z dziesięciu rozdziałów (każdy z nich obejmuje szereg punktów)⁶, autorzy stwierdzają, że refleksja eklezjologiczna Vaticanum II oraz znaczące zmiany społeczne i kulturowe ostatnich dziesięcioleci skłoniły różne Kościoły partykularne do reorganiza-

¹ Zob. kan. 515 § 1 KPK.

² Dekret „*Apostolicam actuositatem*” Soboru Watykańskiego II, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, n. 10.

³ G. RYŚ, *Podstawowa wspólnota*, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencja/pap/artukul/bp;rys;podstawowa;wspolnota;kosciola;jest;parafia,227,0,1385443.html [dostęp: 24.02.2022].

⁴ Zob. W. CZUPRYŃSKI, *Parafia w dziele „nowej ewangelizacji”*, „*Studia Elbląskie*” 13 (2012), s. 245.

⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale della comunità parrocchiale al servizio della missione evangelizzatrice della Chiesa* (29.06.2020), „*Communicationes*” 52 (2020), nr 2, s. 427-467.

⁶ Rozdziały dokumentu, poprzedzone Wprowadzeniem, są następujące: I. Nawrócenie pastoralne. II. Parafia w kontekście współczesnym. III. Znaczenie parafii dziś. IV. Misja kryterium przewodnim dla odnowy. V. Wspólnota wspólnot: parafia włączająca, ewangelizująca i wrażliwa na ubogich. VI. Od nawrócenia osób do nawrócenia struktur. VII. Parafia i inne jednostki wewnętrzne diecezji. VIII. Formy zwyczajne i nadzwyczajne powierzenia pieczy pasterskiej o wspólnotę parafialną. IX. Funkcje i posługi parafialne. X. Organizmy współodpowiedzialności kościelnej.

cji formy powierzania troski duszpasterskiej wspólnot parafialnych. Pozwoliło to wprowadzić nowe doświadczenia, podkreślające w większym stopniu wymiar wspólnoty, oraz wdrożyć, pod przewodnictwem duszpasterzy, harmonijną syntezę charyzmatów i powołań kościelnych w służbie głoszenia Ewangelii, która to synteza lepiej odpowiada współczesnym potrzebom ewangelizacji⁷.

Troska Stolicy Apostolskiej o efektywne urzeczywistnianie nawrócenia pastoralnego wyraża się m.in. we wskazaniach i dyspozycjach „Nawrócenia pastoralnego” poświęconych parafii i innym jednostkom wewnętrznym diecezji (rozdział VII), zwyczajnym i nadzwyczajnym formom powierzania pieczy pasterskiej o wspólnotę parafialną (rozdział VIII) oraz funkcjom i posługom parafialnym (rozdział IX). Rozdziały te stanowią pewien zwarty segment dokumentu i zajmują szczególne miejsce w jego strukturze.

1. PARAFIE I INNE JEDNOSTKI WEWNĘTRZNE DIECEZJI

Gdy chodzi o wewnętrzny podział terytorium diecezjalnego (na parafie i ew. dekanaty)⁸, to w Instrukcji stwierdzono, że już od kilkudziesięciu lat znane są „jednostki duszpasterskie” czy „okręgi duszpasterskie”. Określają one *de facto* formy organizacji duszpasterstwa diecezji, wyrażające nową relację między wiernymi a terytorium⁹. Jednak w centrum procesu odnowy, bez dokonywania większych zmian, należy wyodrębnić struktury, dzięki którym można u wszystkich wiernych wspólnoty chrześcijańskiej ożywić wspólne powołanie do ewangelizacji; należy przy tym mieć na względzie skuteczniejszą opiekę duszpasterską nad Ludem Bożym, w której „kluczowym czynnikiem” może być tylko bliskość¹⁰.

Autorzy dokumentu zwracają uwagę, że w tej perspektywie ustawodawstwo kościelne akcentuje potrzebę wyodrębnienia wewnątrz każdej diecezji parafii, z zachowaniem jednak możliwości późniejszego ich połączenia w struktury pośrednie pomiędzy diecezją a parafią¹¹. Włączeniu parafii uwiadacza się wspólnotowy wymiar Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem

⁷ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 1.

⁸ Zob. kan. 374 KPK; CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”* (22.02.2004), Città del Vaticano: Libria Editrice Vaticana 2004, n. 217.

⁹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 43.

¹⁰ Tamże, n. 44.

¹¹ Tamże, n. 45.

konkretnego terytorium, dlatego przy erygowaniu nowych struktur (łączyjących parafie) należy w jak największym stopniu uwzględniać jednorodność ludności i jej zwyczaje, a także wspólne cechy danego terytorium, co powinno ułatwić relacje bliskości między proboszczami i innymi osobami zaangażowanymi w duszpasterstwie¹².

Przed przystąpieniem do erygowania zespołu parafii, biskup ma obowiązek skonsultować się z Radą Kapłańską¹³. Połączenia kilku parafii można dokonać przede wszystkim poprzez zwykłą formę federacyjną, w taki sposób, że każda z połączonych parafii zachowuje swoją odrębność pod względem tożsamości. Zgodnie z ustawodawstwem kanonicznym, przy wszelkiego rodzaju łączeniu sąsiednich parafii, należy uszanować istotne elementy określone w prawie powszechnym w odniesieniu do osoby prawnej, którą jest parafia, od których to przepisów nie może dyspensować biskup diecezjalny¹⁴. Dlatego będzie on obowiązany wydać dla każdej parafii, którą zamierzałby znieść, określony dekret wraz z odpowiednią motywacją¹⁵.

W związku z powyższym, czytamy w Instrukcji, połączenie, jak również erygowanie lub zniesienie parafii, musi być dokonywane przez biskupa diecezjalnego zgodnie z normami przewidzianymi przez prawo kanoniczne, tj. przez inkorporację, dzięki której jedna parafia stając się częścią składową drugiej, zostaje przez nią wchłonięta, tracąc pierwotną indywidualność i osobowość prawną. Można też dokonać rzeczywistej fuzji, która stworzy nową i jedną parafię, co w konsekwencji spowoduje likwidację wcześniej istniejących parafii i ich osobowości prawnych. Wreszcie istnieje możliwość podziału danej parafii na kilka parafii autonomicznych, które zostają utworzone jako nowe¹⁶.

Zniesienie parafii przez ich łączenie, czytamy w Instrukcji, jest uprawnione wówczas, gdy istnieją po temu przyczyny dotyczące bezpośrednio określonej parafii. Natomiast odpowiednimi powodami do tego nie jest brak duchowieństwa diecezjalnego, ogólna sytuacja finansowa diecezji czy inne uwarunkowania dotyczące wspólnoty, które prawdopodobnie można przezwyciężyć w krótkim okresie czasu (np. liczba wiernych, brak ekonomicznej

¹² Tamże; Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale del Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 218.

¹³ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 46; Zob. kan. 515 § 2 KPK.

¹⁴ Zob. kan. 86 KPK.

¹⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 47; Zob. kan. 120 § 1 KPK.

¹⁶ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 48; Zob. kann. 121-122 KPK; CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 214.

samowystarczalności, urbanistyczna modyfikacja terytorium). Tego rodzaju działania, mogą być legalnie uzasadnione jedynie powodami bezpośrednio i organicznie związanymi z daną wspólnotą parafialną, nie zaś względami ogólnymi¹⁷.

Gdy chodzi o erygowanie i zniesienia parafii, to przypomniano, iż każda decyzja powinna być podjęta poprzez wydanie formalnego dekretu, sporządzonego na piśmie¹⁸. Za niezgodne więc z ustawodawstwem kanonicznym należy uznać wydanie jednego tylko rozporządzenia, mającego na celu ogólną reorganizację całej diecezji, jej części lub grupy parafii, dokonaną za pomocą pojedynczego aktu prawnego, dekretu ogólnego lub prawa szczególnego¹⁹.

Baczna uwaga w dokumencie zwrócono na przypadki zniesienia parafii, kiedy to dekret biskupa diecezjalnego powinien wyraźnie wskazywać, w odniesieniu do konkretnej sytuacji, jakie przyczyny skłoniły go do podjęcia takiej decyzji; należy je dokładnie podać, nie poprzestając na ogólnym stwierdzeniu „dla dobra dusz”.

Polecono następnie, by w akcie prawnym zniesienia parafii biskup diecezjalny określił przeznaczenie jej dóbr, z zachowaniem odnośnych norm kanonicznych²⁰ (chyba że przeciwko temu przemawiają poważne racje), po wysłuchaniu Rady Kapłańskiej²¹; konieczne jest wówczas zapewnienie, że kościół zniesionej parafii będzie nadal otwarty dla wiernych²².

Następnie autorzy dokumentu stwierdzają, że z kwestią łączenia i ewentualnego zniesienia parafii związana jest niekiedy konieczność przeznaczenia kościoła na odpowiedni użytek świecki. Decyzję w tej sprawie podejmuje biskup diecezjalny, po wysłuchaniu Rady Kapłańskiej²³.

Jednocześnie dodano, że również w tym przypadku, uzasadnionymi przyczynami do tego typu działania nie są: spadek ilości duchowieństwa diecezjalnego, niż demograficzny czy poważny kryzys finansowy diecezji. Przeciwnie, jeśli budynek kościoła znajduje się w stanie, który nie pozwala w żaden sposób na wykorzystanie go do kultu religijnego i nie ma możliwości wyre-

¹⁷ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 48.

¹⁸ Zob. kan. 51 KPK.

¹⁹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 49.

²⁰ Zob. kann. 120-123 KPK.

²¹ Zob. kann. 500 § 2 i 1222 § 2 KPK.

²² CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 50.

²³ Odwołano się tutaj do dokumentu: PONTIFICIO COSIGLIO DELLA CULTURA, *La dimissione e il riuso ecclesiale di chiese. Linee guida* (17.12.2018), <http://www.cultura.va/content/cultura/it/pub/documenti/decommissioning.html> [dostęp: 24.02.2022].

montowania go, będzie można postępować zgodnie z prawem i przeznaczyć ten obiekt na odpowiedni użytek świecki²⁴.

Kolejny fragment rozdziału poświęcono dekanatowi. Przypomniano, że „w celu wsparcia pasterzowania przez wspólne działanie, kilka sąsiednich parafii może być łączonych w specjalne zespoły, takimi są wikariaty rejonowe (dekanaty)”²⁵; przyjmują one w różnych miejscach także inne nazwy, jak „archiprezbiteraty”, „okręgi duszpasterskie” albo „prefektury”²⁶.

Przypomniano również, że dziekanem nie musi być koniecznie proboszcz jakiejś określonej parafii²⁷, a to dlatego, by można było zrealizować cel, dla którego dekanat został erygowany. Wśród zadań dziekana, pierwszym jest „popieranie i koordynowanie w ramach dekanatu wspólnej działalności duszpasterskiej”²⁸, w taki sposób, by nie pozostał on instytucją czysto formalną. Poza tym, dziekan „ma obowiązek wizytowania parafii swojego rejonu w sposób określony przez biskupa diecezjalnego”²⁹. W celu lepszego wypełnienia powierzonej mu funkcji i aby jeszcze bardziej mógł wspierać wspólną działalność między parafiami, biskup diecezjalny może mu udzielić innych uprawnień, które uzna za potrzebne, uwzględniając konkretny kontekst³⁰.

Mając na względzie analogiczne cele, czytamy następnie w Instrukcji, gdy okoliczności tego wymagają, to z uwagi na przestrzenny zasięg dekanatu albo dużą liczbę wiernych, należy bardziej popierać organiczną współpracę między okolicznymi parafiami; po wysłuchaniu Rady Kapłańskiej, biskup diecezjalny, uwzględniając określone kryteria, może dokonać trwałego i instytucjonalnego połączenia różnych parafii w obrębie dekanatu³¹.

Tego rodzaju połączenie parafii, nazywane „jednostką duszpasterską”,³² powinno być dokonane w sposób możliwie jednorodny, również z punktu widzenia socjologicznego, tak aby można było realizować prawdziwie całościową oraz zintegrowaną posługę duszpasterską w perspektywie misyjnej³³.

²⁴ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 51.

²⁵ Kan. 374 § 2 KPK.

²⁶ Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale del Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 217; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 52.

²⁷ Kan. 554 § 1 KPK.

²⁸ Kan. 555 § 1, n. 1 KPK.

²⁹ Kan. 555 § 4 KPK.

³⁰ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 53.

³¹ Zob. PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE DEI MIGRANTI E DEGLI ITINEANTI, *Erga migrantes charitas Christi* (03.05.2004), *Enchiridion Vaticanum 22* (2003-2004), s. 2548; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 54.

³² Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale del Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 215.

³³ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 55;

Każda parafia, wchodząca w skład „jednostki duszpasterskiej”, powinna być powierzona jednemu proboszczowi bądź też wspólnie zespołowi kapłanów (*in solidum*), który troszczy się o wszystkie wspólnoty parafialne³⁴. Jeśli biskup diecezjalny uzna za stosowne, „jednostka duszpasterska” może składać się z kilku parafii, powierzonych temu samemu proboszczowi³⁵.

Ze względu na szacunek należny kapłanom, którzy często ofiarnie pełnili swoją posługę i cieszyli się uznaniem wspólnot, a także dla dobra samych wiernych złączonych więzami miłości i wdzięczności wobec swoich pasterzy, wymaga się, aby w momencie ustanowienia określonej „jednostki duszpasterskiej”, biskup diecezjalny nie postanawiał poprzez ten sam dekret, iż w kilku połączonych parafiach i powierzonych tylko jednemu proboszczowi, wszyscy ewentualni i aktualni proboszczowie, zostają automatycznie przeniesieni na urząd wikariuszy parafialnych lub *de facto* usunięci ze stanowiska proboszcza³⁶.

W odniesieniu do sytuacji, w której ma miejsce powierzenie pieczy pasterskiej kilku kapłanom *in solidum*³⁷, do kompetencji biskupa diecezjalnego należy, w każdym przypadku, określenie zadań kapłana moderatora połączonych parafii w powiązaniu z dziekanem dekanatu³⁸, wewnątrz którego została utworzona „jednostka duszpasterska”³⁹.

Kolejna dyspozycja Instrukcji odnosi się do utworzonego (zgodnie z prawem) dekanatu lub „jednostki duszpasterskiej”: biskup diecezjalny ma określić, stosownie do potrzeb, czy każda parafia powinna posiadać Parafialną Radę Duszpasterską⁴⁰ czy też będzie korzystniej, gdy zadanie tego organu zostanie powierzone jednej Radzie Duszpasterskiej ustanowionej dla wszystkich zainteresowanych wspólnot parafialnych. W każdym przypadku, poszczególne parafie wchodzące w skład „jednostki duszpasterskiej”, z uwagi na to, że zachowują osobowość i zdolność prawną, muszą posiadać własną Radę ds. Ekonomicznych⁴¹.

W celu dowartościowania całokształtu działalności ewangelizacyjnej i skuteczniejszej opieki duszpasterskiej, czymś właściwym jest – określa doku-

³⁴ Zob. kan. 517 § 1 KPK.

³⁵ Kan. 526 § 1 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 56.

³⁶ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 57; Zob. kann. 526 § 1 i 522.

³⁷ Zob. kan. 517 § 1 KPK.

³⁸ Zob. kann. 553-555 KPK.

³⁹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 58.

⁴⁰ Zob. kan. 536 KPK.

⁴¹ Zob. kan. 537 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 59.

ment – utworzenie wspólnych posług duszpasterskich w określonych obszarach dla połączonych parafii (m.in. katechezy, działalności charytatywnej, duszpasterstwa młodzieży czy rodziny), z udziałem wszystkich członków Ludu Bożego: duchownych, osób konsekrowanych i wiernych świeckich⁴².

Wreszcie autorzy Instrukcji stwierdzają, że jeśli więcej „jednostek duszpasterskich” może utworzyć dekanat, to w ten sam sposób biskup diecezjalny, zwłaszcza w diecezjach większych terytorialnie, po wysłuchaniu Rady Kapłańskiej⁴³, może różne dekanaty połączyć w „rejony” lub „okręgi duszpasterskie”⁴⁴ pod kierunkiem wikariusza biskupiego⁴⁵. Działając z upoważnienia i w jedność z biskupem diecezjalnym, sprawuje on w jego imieniu zwyczajną władzę wykonawczą (zastępczą) do duszpasterskiego zarządzania okręgiem, a oprócz tego może posiadać specjalne uprawnienia otrzymane od biskupa diecezjalnego⁴⁶.

2. ZWYCZAJNE I NADZWYCZAJNE FORMY POWIERZANIA PIECZY PASTERSKIEJ O WSPÓLNOTĘ PARAFIALNĄ

W dokumencie podkreśla się, że zasadniczym punktem odniesienia dla wspólnoty parafialnej jest proboszcz i pozostali prezbiterzy, w łączności z biskupem, co wynika stąd, że są oni z natury rzeczy pasterzami. Proboszcz i prezbiterium (pozostali kapłani), pielęgnując życie wspólne i braterstwo w kapłaństwie, celebryją życie sakramentalne dla wspólnoty i wraz z nią oraz są powołani do prowadzenia parafii w taki sposób, by była skutecznym znakiem komunii⁴⁷.

Z obecnością i misją prezbiterów we wspólnocie parafialnej Kongregacja Duchowieństwa wiąże ściśle ich życie wspólne⁴⁸, zalecane w kan. 280 KPK, nawet jeśli nie jest ono obowiązkiem duchownych diecezjalnych. Przypomina więc, iż należy pamiętać o podstawowej wartości komunii ducha, modlitwie i wspólnym podejmowaniu działań duszpasterskich przez duchow-

⁴² CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 60.

⁴³ Zob. kan. 500 § 2 KPK.

⁴⁴ Zob. CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 219,

⁴⁵ Zob. kann. 134 § 1 i 476 KPM.

⁴⁶ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 61.

⁴⁷ Zob. *Konstytucja „Lumen gentium”* Soboru Watykańskiego II, n. 26; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 62.

⁴⁸ Zob. CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (28.12.2019), n. 88.

nych⁴⁹, mając na względzie skuteczne świadectwa braterstwa sakramentalnego⁵⁰ i bardziej efektywne działanie ewangelizacyjne⁵¹. Podkreśla, że kiedy prezbiterium prowadzi życie wspólnotowe, wzmacnia się tożsamość kapłańska, maleją troski materialne, a pokusa indywidualizmu ustępuje miejsca głębokiej relacji osobistej. Wspólna modlitwa, refleksja i studium, których nigdy nie może zabraknąć w życiu kapłańskim, mogą być wielkim wsparciem w formacji duchowej kapłanów realizowanej w ich codziennym życiu⁵².

Będzie na pewno czymś korzystnym, gdy biskup, zgodnie z własnym rozeznaniami i w granicach możliwości, weźmie pod uwagę ludzkie i duchowe więzi między kapłanami, którym zamierza powierzyć parafię lub „jednostkę duszpasterską”, zapraszając ich do wielkodusznej dyspozycyjności w nowej misji duszpasterskiej i do jakiejś formy dzielenia życia ze współbraćmi⁵³.

Znamienne jest stwierdzenie, iż w niektórych przypadkach, zwłaszcza tam, gdzie nie ma tradycji ani zwyczaju istnienia domu dla kapłana/kapłanów (tzw. plebanii), lub gdy z jakiejś racji nie jest on dostępny jako miejsce zamieszkania dla kapłana, może się zdarzyć, że powróci on do zamieszkania z rodziną pochodzenia, do pierwszego miejsca swojej formacji ludzkiej i odkrywania powołania⁵⁴. Takie zamieszkanie, z jednej strony okazuje się być pozytywnym wkładem w codzienne życie kapłana, zapewnia mu bowiem spokojne i stabilne środowisko domowe, zwłaszcza gdy nadal są obecni rodzice. Z drugiej zaś strony, należy unikać sytuacji, w których relacje rodzinne byłyby przeżywane przez kapłana w wewnętrznej zależności i z mniejszą dyspozycyjnością do posługi w pełnym wymiarze lub jako alternatywa, która zamiast uzupełniać, będzie wykluczać relacje z rodziną prezbiterium i wspólnotą wiernych świeckich⁵⁵.

Odnosząc się do urzędu proboszcza, autorzy Instrukcji podkreślają, że wiąże się on ściśle z pełną odpowiedzialnością duszpasterską⁵⁶, wymaga więc od kandydata święceń kapłańskich⁵⁷, z wykluczeniem jakiegokolwiek

⁴⁹ Kan. 275 § 1 KPK.

⁵⁰ Zob. Dekret „*Presbyterorum ordinis*” Soboru Watykańskiego II [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, n. 88.

⁵¹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 63.

⁵² Tamże, n. 64.

⁵³ Zob. CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, n. 88.

⁵⁴ Zob. FRANCISUS, *Discorso ai partecipanti del Convegno promosso alla Congregazione per il Clero, in occasione del 50-mo, o anniversario dei Decreti Conciliari „Oplatam totius” e „Presbyterorum ordinis” (20 novembre 2015)*, AAS 107 (2015), s. 1295.

⁵⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 65.

⁵⁶ Kan. 150 KPK.

⁵⁷ Zob. kan. 521 § 1 KPK.

możliwości nadania tego urzędu lub wykonywania funkcji związanych z tym urzędem temu, kto tych święceń nie otrzymał, nawet w sytuacji braku kapłanów. Właśnie z uwagi na relację znajomości i bliskości między pasterzem i wspólnotą, urzędu proboszcza nie można powierzyć osobie prawnej⁵⁸. Poza tym, w sposób szczególny, nawet gdy KPK przewiduje powierzenie parafii kilku kapłanom *in solidum* (kan. 517 §1) oraz dopuszczenie do współdziałania w trosce o pasterzowanie parafią diakona lub inna osobę niemającą święceń kapłańskich albo jakąś wspólnotę osób (kan. 517 § 2 KPK), urzędu proboszcza nie można powierzyć żadnej grupie złożonej z osób duchownych i świeckich. Dlatego też, należy unikać określeń „przewodnik ekipy” i tym podobnych, które wydają się wyrażać kolegialny zarząd parafią⁵⁹.

W związku z tym, że proboszcz jest „własnym pasterzem powierzonej sobie parafii”⁶⁰, przysługuje mu *ipso iure* prawne reprezentowanie parafii⁶¹; jest on administratorem odpowiedzialnym za dobra parafialne, które są dobrami kościelnymi i dlatego są uregulowane odnoszącymi się do nich normami kanonicznymi⁶².

Odwołując się do Soboru Watykańskiego II, Kongregacja Duchowieństwa oznajmia, że proboszczom we własnych parafiach przysługuje taka stałość na stanowisku, jakiej wymaga dobro dusz⁶³. Ogólną zasadą jest mianowanie proboszcza na czas nieokreślony⁶⁴. Jednocześnie zaznaczono, że biskup diecezjalny może jednak mianować proboszczów na czas określony, jeżeli tak postanowiła (dekretem) Konferencja Episkopatu. Z uwagi na potrzebę nawiązania przez proboszcza rzeczywistej i skutecznej więzi z powierzoną mu wspólnotą parafialną, czymś stosownym będzie nieustanawianie przez Konferencje Episkopatu zbyt krótkiego czasu, poniżej pięciu lat, gdy chodzi o mianowanie na czas określony⁶⁵.

W każdym przypadku – stanowi Instrukcja – proboszczowie mianowani nawet na czas nieokreślony lub przed upływem czasu określonego powinni być gotowi do ewentualnego przeniesienia się do innej parafii lub na inny urząd,

⁵⁸ Zob. kan. 520 § 1 KPK.

⁵⁹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 66.

⁶⁰ Kan. 519 KPK.

⁶¹ Kan. 520 § 1 KPK.

⁶² Zob. kan. 1257 § 1 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 67.

⁶³ Dekret „Christus Dominus” Soboru Watykańskiego II, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, n. 31.

⁶⁴ Kan. 522 KPK.

⁶⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 68.

jeśli wymaga tego dobro dusz albo potrzeba lub pożytek Kościoła⁶⁶. Należy bowiem przypomnieć, że proboszcz jest w służbie parafii, a nie odwrotnie⁶⁷.

Zazwyczaj, tam gdzie jest to możliwe, proboszcz powinien sprawować opiekę duszpasterską tylko nad jedną parafią, jednak z powodu braku kapłanów lub na skutek innych okoliczności można takiemu proboszczowi powierzyć pieczę pasterską o kilka sąsiadujących parafii⁶⁸. Do „innych okoliczności” można zaliczyć np. niewielki obszar lub małą liczbę ludności, a także bliskość między zainteresowanymi parafiami. W przypadku powierzenia temu samemu proboszczowi kilku parafii, biskup diecezjalny powinien dokładnie ocenić, czy duchowny ten będzie mógł w pełni i faktycznie wypełniać urząd prawdziwego pasterza w każdej z tych parafii⁶⁹.

Po swoim mianowaniu, proboszcz w pełni wykonuje powierzone mu funkcje, ze wszystkimi prawami i obowiązkami, aż do momentu, gdy zgodnie z prawem utraci swój urząd duszpasterski⁷⁰. W celu usunięcia lub przeniesienia proboszcza przed wygaśnięciem mandatu należy przestrzegać stosownych procedur kanonicznych, które Kościół stosuje do rozeznania tego, co w konkretnym przypadku jest stosowne⁷¹.

Gdy wymaga tego dobro wiernych, czytamy dalej w dokumencie, nawet jeśli nie ma innych przyczyn wygaśnięcia urzędu, proboszcz, który ukończył 75 lat, powinien przyjąć wezwanie, które biskup diecezjalny może do niego skierować, by zrezygnował z parafii⁷². Złożenie rezygnacji po ukończeniu 75 lat⁷³ należy uznać za obowiązek moralny, lecz nie kanoniczny, co powoduje, że proboszcz nie traci automatycznie swojego urzędu. Jego utrata następuje dopiero wtedy, gdy biskup diecezjalny powiadomił zainteresowanego proboszcza o przyjęciu jego rezygnacji⁷⁴. Z drugiej strony, biskup diecezjalny powinien przychylnie rozpatrzyć przedstawioną przez proboszcza rezygnację, nawet jeśli została złożona tylko z powodu ukończenia 75 lat⁷⁵.

W każdym przypadku, w celu uniknięcia funkcjonalistycznej koncepcji posługi, przed przyjęciem rezygnacji proboszcza, biskup diecezjalny powi-

⁶⁶ Kan. 1748 KPK.

⁶⁷ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 69.

⁶⁸ Kan. 526 § 1 KPK.

⁶⁹ Kan. 152 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 70.

⁷⁰ Zob. kan. 538 §§ 1-2 KPK.

⁷¹ Zob. kann. 1740-1752 i kann. 190-195 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 71.

⁷² Kan. 538 § 3 KPK.

⁷³ Tamże.

⁷⁴ Kan. 189 KPK.

⁷⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 72

nien roztropnie rozważyć wszystkie okoliczności dotyczące samej osoby i miejsca, jak np. motywy zdrowotne i dyscyplinarne, niewystarczającą liczbę kapłanów, dobro wspólnoty parafialnej i inne tego rodzaju czynniki, przyjmując rezygnację przy istnieniu słusznej i proporcjonalnej przyczyny⁷⁶.

W przeciwnym razie, stwierdza dokument, jeśli osobiste warunki kapłana pozwalają i skłania ku temu zasadność duszpasterska, biskup diecezjalny powinien rozważyć pozostawienie kapłana na stanowisku proboszcza, o ile jest to konieczne, wspierając go i przygotowując jego następcę. Ponadto, w zależności od przypadku, biskup diecezjalny może powierzyć proboszczowi, który złożył rezygnację, mniejszą i mniej wymagającą parafię⁷⁷ albo może mu wyznaczyć inne zadanie duszpasterskie, odpowiednie do jego konkretnych możliwości, prosząc go o zrozumienie, gdyby zachodziła taka potrzeba, że w żadnym wypadku nie powinien się czuć zdegradowany lub ukarany z powodu takiego przeniesienia⁷⁸.

W kolejnym segmencie rozdziału odniesiono się do urzędu administratora parafialnego. Stwierdzono, że jeżeli nie można niezwłocznie dokonać nominacji proboszcza, wówczas wyznaczenie administratora parafialnego⁷⁹ powinno się odbyć wyłącznie zgodnie z normami kanonicznymi⁸⁰. W rzeczywistości jest to urząd w zasadzie przejściowy i jest sprawowany w oczekiwaniu na mianowanie nowego proboszcza. Niezgodne więc z prawem jest mianowanie przez biskupa diecezjalnego administratora parafialnego i pozostawienie go na tym stanowisku przez okres dłuższy niż rok lub wprost na stałe, by uniknąć mianowania proboszcza.

Na ile potwierdza to doświadczenie, takie rozwiązanie stosuje się często w celu obejścia reguł prawnych, które dotyczą zasady stałości proboszcza. W ten sposób zostaje ona naruszona, ze szkodą dla misji danego prezbitera, a także dla samej wspólnoty, która w warunkach niepewności co do obecności pasterza, nie będzie w stanie opracować dalekoterminowych planów ewangelizacji i będzie zmuszona, by ograniczyć się do duszpasterstwa „zachowawczego”⁸¹.

⁷⁶ Por. kan. 189 § 2 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 212; *Enchiridion Vaticanum*, s. 2095; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 73.

⁷⁷ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 212; *Enchiridion Vaticanum*, s. 2095.

⁷⁸ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 74.

⁷⁹ Zob. kann. 539-540 KPK.

⁸⁰ Zob. kann. 539, 549 i 1747 § 3 KPK.

⁸¹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 75; Zob. M. POLAK, „Duszpasterskie nawrócenie” prezbiterów drogą do odnowy duszpasterstwa parafialnego,

Dodatkową możliwością, tam, gdzie domagają się tego okoliczności, jest to, by piecza pasterska o parafię lub kilka parafii równocześnie, mogła być powierzona *in solidum* kilku kapłanom⁸². Rozwiązanie to może zostać przyjęte, gdy według uznania biskupa diecezjalnego wymagają tego konkretne okoliczności, zwłaszcza dla dobra zainteresowanych parafii, poprzez wspólne i bardziej skuteczne działanie duszpasterskie, a także dla wspierania duchowości komunii między prezbiterami⁸³. W takich przypadkach zespół prezbiterów, w komunii z innymi członkami zainteresowanych wspólnot parafialnych, działa na drodze razem podejmowanych decyzji, a moderator jest w stosunku do innych kapłanów i proboszczów, ze wszystkimi skutkami, *primus inter pares*⁸⁴.

Instrukcja usilnie zaleca, by każda wspólnota kapłanów, której zostało powierzone *in solidum* duszpasterstwo jednej lub kilku parafii, opracowała wewnętrzny regulamin, aby każdy prezbiter mógł lepiej wykonywać zadania i funkcje, które do niego należą⁸⁵.

Moderator ponosi odpowiedzialność za koordynowanie wspólnej pracy w parafii lub w parafiach powierzonych zespołowi, przyjmuje na siebie prawne ich reprezentowanie⁸⁶, koordynuje wykonywanie uprawnień do asystowania przy zawieraniu małżeństw, udzielanie dyspens, które należą do proboszczów⁸⁷ i odpowiada przed biskupem diecezjalnym za całe działanie zespołu⁸⁸.

W odniesieniu do wikariusza parafialnego w *Nawróceniu pastoralnym* stwierdza się, że jako ubogacenie, w ramach przedstawionych wyżej możliwości, może mieć miejsce sytuacja, że jeden z kapłanów zostaje mianowany wikariuszem parafialnym, otrzymując określony sektor duszpasterski (młodzież, osoby starsze, chorzy, stowarzyszenia, bractwa, formacja, katecheza, itp.), jako przeznaczony do różnych parafii, albo całościową posługę lub określoną jej część w jednej z parafii⁸⁹.

W przypadku obowiązków zleconych wikariuszowi parafialnemu w kilku parafiach, powierzonych różnym proboszczom, czymś właściwym będzie

„Teologia i Człowiek” 45 (2019), nr 1, s. 97; T. WIELEBSKI, *Nawrócenie pastoralne i duszpasterstwo misyjne parafii w Polsce*, „Teologia i Człowiek” 45 (2019), nr 1, s. 109.

⁸² Zob. kann. 517 § 1 i 526 § 1 KPK.

⁸³ Zob. kann. 517 § 1 i 526 § 1 KPK.

⁸⁴ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 76.

⁸⁵ Zob. kan. 543 § 1 KPK.

⁸⁶ Por. kan. 543 § 2, n. 3 KPK.

⁸⁷ Zob. kan. 543 § 1 KPK.

⁸⁸ Zob. kan. 517 § 1 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 77.

⁸⁹ Zob. kan. 545 § 2 KPK. Tak np. kapłan o doświadczeniu duchowym, lecz słabego zdrowia, zostanie mianowany spowiednikiem zwyczajnym w pięciu sąsiadujących parafiach.

wyjaśnienie i opisanie w dekrecie nominacyjnym zadań, które ma do wypełnienia w stosunku do każdej wspólnoty parafialnej, jak również rodzaj relacji, które należy zachować z proboszczami, w odniesieniu do zamieszkania, utrzymania i sprawowania Mszy świętej⁹⁰.

Gdy chodzi o diakonów, w dokumencie podkreśla się, że są szafarzami zwyczajnymi inkardynowanymi w diecezji lub w innych rzeczywistościach kościelnych, które posiadają taką zdolność (inkardynowania)⁹¹; są współpracownikami biskupa i kapłanów w jedynej misji ewangelizacyjnej z konkretnym zadaniem, na mocy otrzymanego sakramentu, aby służyli Ludowi Bożemu przez „diakonię liturgii, słowa i miłości”⁹².

W celu zagwarantowania właściwej tożsamości diakonów, mając na uwadze promocję ich posługi, papież Franciszek przestrzega najpierw przed niektórymi zagrożeniami związanymi ze zrozumieniem natury diakonatu:

Musimy uważać, aby nie widzieć w diakonach pół-kapłanów i pół-swieckich [...] Nie jest też właściwy obraz diakona, gdy widzi się w nim pewnego rodzaju pośrednika między wiernymi a duszpasterzami. Ani w połowie drogi między księżmi a świeckimi, ani w połowie drogi między duszpasterzami i wiernymi. Istnieją tu dwie pokusy. Istnieje niebezpieczeństwo klerykalizmu: diakona, który jest zbyt sklerykalizowany [...] oraz druga pokusa, funkcjonalizmu: diakona jako pomocy, którą kapłan ma do „tego lub owego”⁹³.

Kontynuując to samo przemówienie, ojciec święty wprowadził kilka uściśleń dotyczących szczególnej roli diakonów we wspólnocie kościelnej:

Diakonat jest powołaniem szczególnym, powołaniem rodzinnym, które wymaga służby [...] To słowo jest kluczem do zrozumienia waszego charyzmatu. Służba jako jeden z charakterystycznych darów Ludu Bożego. Diakon jest – można powiedzieć – strażnikiem służby w Kościele. Każde słowo musi być dobrze wyważone. Jesteście gwarantami służby w Kościele: służby Słowu, służby ołtarzowi, służby ubogim⁹⁴.

Doktryna o diakonacie, czytamy następnie w Instrukcji, na przestrzeni wieków przeszła poważną ewolucję. Jej ponowne odkrycie zbiega się rów-

⁹⁰ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 78.

⁹¹ Zob. kan. 265 KPK.

⁹² Kan. 1009 § 3 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 79.

⁹³ FRANCISCUS, *Discorso durante l'incontro con i sacerdoti e i consacrati*, Milano, 25 marzo 2017, AAS 109 (2017), s. 376.

⁹⁴ Tamże, s. 376-377; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 80.

niez z doktrynalnym doprecyzowaniem i poszerzeniem posług diakona, co nie ogranicza się do zamknięcia diakonatu jedynie w granicach posługi charytatywnej ani nie rezerwuje jej rozumienia – zgodnie z ustaleniami Soboru Trydenckiego – do diakonów przejściowych, redukując niemal wyłącznie do służby w liturgii. Sobór Watykański II określa, że chodzi tu o stopień sakramentu święceń. I dlatego diakoni „umocnieni [...] łaską sakramentalną, w «diakonii» liturgii, słowa i miłości służą Ludowi Bożemu w łączności z biskupem i jego prezbiterium”⁹⁵.

Recepcja posoborowa podejmuje myśl *Lumen gentium*, określając coraz lepiej urząd diakonów jako uczestnictwo, choć w różnym stopniu, w sakramencie święceń. Podczas audjencji udzielonej uczestnikom Międzynarodowego Kongresu na temat Diakonatu, Paweł VI jeszcze raz potwierdził, że diakon służy wspólnotom chrześcijańskim „zarówno w głoszeniu Słowa Bożego, jak i w sprawowaniu sakramentów oraz w uczynkach miłosierdzia”⁹⁶. Z drugiej strony, choć z Dziejów Apostolskich (6, 1-6) wydawałoby się, że siedmiu wybranych mężczyzn zostało przeznaczonych wyłącznie do służby stołu, w rzeczywistości ta sama księga biblijna opowiada o Szczepanie i Filipie w pełni realizujących „diakonię Słowa”. Jako więc współpracownicy Dwunastu i Pawła spełniają swoją posługę w dwóch obszarach: ewangelizacji i miłosierdzia.

Istnieje zatem wiele zadań kościelnych, które można powierzyć diakonowi, czyli wszystkie te, które nie realizują pełnego duszpasterstwa⁹⁷. Kodeks Prawa Kanonicznego określa jednak, które urzędy są zastrzeżone prezbiterowi, a które mogą być powierzone wiernym świeckim, podczas gdy brak jest wzmianki na temat jakiegoś szczególnego urzędu, w którym mogłaby się wyrazić specyfika posługi diakonatu⁹⁸.

W każdym razie, stwierdza dokument, historia diakonatu przypomina, że został on ustanowiony w kontekście służebnej wizji Kościoła, a więc jako posługa święceń w służbie Słowa i miłości; ten drugi obszar obejmuje również zarządanie dobrami. Ta podwójna misja diakona wyraża się następnie w sferze liturgicznej, w której jest on powołany do głoszenia Ewangelii i do posługi przy stole eucharystycznym. To właśnie te obszary mogłyby pomóc

⁹⁵ Konstytucja *Lumen gentium* Soboru Watykańskiego II, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, n. 29.

⁹⁶ PAOLO VI, *Allocuzione nell'Udienza contessa ai partecipanti al. Congresso Internazionale sul Diaconato, 25 ottobre 1965*, *Enchiridion sul Diaconato* (2009), s. 147-148.

⁹⁷ Por. kan. 150 KPK.

⁹⁸ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 81.

w określeniu specyficznych zadań diakona, przy dowartościowaniu własnych aspektów takiego powołania w celu jego promocji⁹⁹.

Autorzy Instrukcji poświęcają z kolei uwagę osobom konsekrowanym, które często spotyka się wewnątrz wspólnot parafialnych. Stwierdzają, że życie konsekrowane tkwi „wewnątrz Kościoła”¹⁰⁰. Ponadto jest zintegrowane we wspólnocie wraz z duchownymi i świeckimi i „wpisuje się w charyzmaty Kościoła [...] Duchowość instytutów życia konsekrowanego może stać się tak dla wiernych świeckich, jak też dla prezbiterów, ważnym źródłem treści służących realizacji swojego własnego powołania”¹⁰¹.

Dodają, że wkład osób konsekrowanych, który może być wnoszony w misję ewangelizacyjną wspólnoty parafialnej, pochodzi przede wszystkim z ich „bycia”, tzn. ze świadectwa radykalnego naśladowania Chrystusa przez profesję rad ewangelicznych¹⁰², a jedynie wtórnie – z ich „działania”, tzn. z czynów pełnionych zgodnie z charyzmatem każdego instytutu (np. katecheza, posługa miłości, formacja, duszpasterstwo młodzieży, opieka nad chorymi)¹⁰³.

Odrębny fragment rozdziału poświęcono osobom świeckim. Na wstępie stwierdzono, że wspólnota parafialna składa się przede wszystkim z wiernych świeckich¹⁰⁴, którzy na mocy chrztu i pozostałych sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, a także wielu spośród nich poprzez małżeństwo¹⁰⁵, uczestniczy w ewangelizacyjnym działaniu Kościoła, ponieważ „powołaniem oraz misją wiernych świeckich jest przemienianie różnych rzeczywistości ziemskich, aby wszelka działalność ludzka była przemieniona przez Ewangelię”¹⁰⁶.

⁹⁹ Tamże, n. 82.

¹⁰⁰ CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Lettera „Iuvenescit Ecclesia” ai Vescovi della Chiesa cattolica sulla relazione tra doni gerarchici e carismatici per la vita e la missione della Chiesa (15 maggio 2016)*, Enchiridion Vaticanum 32 (2016), s. 734.

¹⁰¹ Tamże, s. 738; *La conversione pastorale*, n. 83.

¹⁰² Zob. kan. 573 § 1 KPK.

¹⁰³ CONGREGAZIONE PER GLI ISTITUTI DI VITA CONSACRATA E LE SOCIETÀ DI VITA APOSTOLICA – CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, „*Mutuae relationes*”. *Criteri direttivi sui rapporti tra i Vescovi e i religiosi nella Chiesa (15 maggio 1978)*, Enchiridion Vaticanum 6 (1977-1979), s. 604-605 i 617-620; CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 98; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 83.

¹⁰⁴ Zob. FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica „Evangelii gaudium”* (24.11.2013), AAS 105 (2013), s. 1062-1063; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 84.

¹⁰⁵ Zob. IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica „Christifideles laici”* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 429.

¹⁰⁶ FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica „Evangelii gaudium”*, s. 1104.

Podkreślono jednocześnie, że w sposób szczególny wierni świeccy, posiadając swój własny i specyficzny charakter świecki, którym jest „szukanie Królestwa Bożego przy zajmowaniu się sprawami świeckimi i kierowanie się nimi po myśli Bożej”¹⁰⁷, „mogą czuć się powołani do współdziałania z swymi Pasterzami w służbie dla wspólnoty kościelnej, dla jej wzrostu i żywotności, wybierając rozmaite posługi, według łaski i charyzmatów, jakich im Pan raczy użyzyć”¹⁰⁸.

Dodano, że od wszystkich wiernych świeckich wymaga się dzisiaj wielokoduzznego zaangażowania w służbie misji ewangelizacyjnej, przede wszystkim poprzez ich świadectwo codziennego życia zgodnie z Ewangelią w swoich naturalnych środowiskach i na każdym poziomie odpowiedzialności, a zwłaszcza przy podejmowaniu odpowiadających im zobowiązań w służbie wspólnoty parafialnej¹⁰⁹.

Końcowy fragment rozdziału poświęcono innym formom powierzenia pieczy duszpasterskiej. Zaznaczono, że – stosownie do kan. 517 § 2 KPK – biskup diecezjalny może zapewnić opiekę duszpasterską wspólnocie, nawet jeśli z powodu braku kapłanów byłoby niemożliwe mianowanie proboszcza lub administratora parafialnego do zaangażowania w pełnym wymiarze. W takich problematycznych okolicznościach duszpasterskich, aby wesprzeć życie chrześcijańskie i kontynuować misję ewangelizacyjną wspólnoty, tenże biskup może powierzyć opiekę duszpasterską parafii diakonowi, osobie konsekrowanej lub świeckiej, a nawet jakiemuś zespołowi osób (np. instytutowi zakonnemu czy stowarzyszeniu)¹¹⁰.

Podkreślono, że ci, którym w ten sposób zostanie powierzony udział w sprawowaniu troski duszpasterskiej nad wspólnotą, będą koordynowani i prowadzeni przez prezbitera posiadającego prawowite uprawnienia, ustanowionego jako „moderator duszpasterski”, do którego należy wyłącznie władza i funkcje proboszcza, choć nie posiada tego urzędu z wynikającymi stąd obowiązkami i prawami.

Przypomniano też, że chodzi o formę nadzwyczajną powierzenia opieki duszpasterskiej wynikającej z niemożliwości mianowania proboszcza lub

¹⁰⁷ *Konstytucja „Lumen gentium” Soboru Watykańskiego II*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, n. 31.

¹⁰⁸ PAULUS VI, *Exhortatio apostolica „Evangelii nuntiandi”* (08.12.1975), AAS 68 (1976), s. 61; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 85.

¹⁰⁹ FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica „Evangelii gaudium”*, s. 1053-1054; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 86.

¹¹⁰ Zob. kan. 517§ 2 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 87.

administratora parafialnego; nie należy jej mylić ze zwyczajną, aktywną współpracą i przyjęciem odpowiedzialności przez wszystkich wiernych¹¹¹.

Mając na uwadze zastosowanie tego nadzwyczajnego środka, autorzy Instrukcji stwierdzają, że należy zadbać o to, by przyjąć go tylko na czas niezbędny, nie w sposób nieokreślony, a Lud Boży powinien być odpowiednio przygotowany do takiego środka¹¹². Właściwe zrozumienie i stosowanie takiego rozwiązania wymaga, aby zgodnie z przepisami prawa „odbywało się z należyтым poszanowaniem zawartych w nim klauzul, tzn.: a) „z powodu braku kapłanów”, a nie ze względu na wygodę lub niejednoznaczną „promocję laikatu [...]”; b) z zastrzeżeniem, że chodzi o „współudział w sprawowaniu opieki duszpasterskiej”, a nie kierowanie, moderowanie czy zarządzanie parafią, co zgodnie z tekstem kanonu, należy wyłącznie do kapłana”¹¹³.

W celu pomyślnego powierzenia opieki duszpasterskiej zgodnie z kan. 517 § 2 KPK¹¹⁴ należy przestrzegać pewnych kryteriów. Przede wszystkim, z uwagi na to, że jest to rozwiązanie duszpasterskie nadzwyczajne i tymczasowe¹¹⁵; jedyną przyczyną kanoniczną, która uzasadnia posłużenie się nim, jest brak kapłanów, tak że nie można zapewnić wspólnocie parafialnej opieki duszpasterskiej poprzez mianowanie proboszcza lub administratora parafialnego. Poza tym, w tej formie zarządzania duszpasterstwem korzystniejsze będzie danie pierwszeństwa diakonowi lub kilku diakonom niż osobom konsekrowanym¹¹⁶.

W Instrukcji stwierdzono następnie, że w każdym wypadku, za koordynację tak zorganizowanej działalności duszpasterskiej odpowiada prezbiter wyznaczony przez biskupa diecezjalnego na moderatora; wyłącznie taki kapłan posiada władzę i uprawnienia właściwe proboszczowi; natomiast inni

¹¹¹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 88.

¹¹² Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 215.

¹¹³ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Istruzione [interdicasteriale] su alcune questioni circa la collaborazione dei fedeli laici al ministero dei sacerdoti „Ecclesiae de mysterio”* (15.08.1997), AAS 89 (1997), art. 4; CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 215; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 89.

¹¹⁴ Przed zastosowaniem rozwiązania określonego w kan. 517 § 2 KPK, biskup diecezjalny powinien roztropnie wziąć pod uwagę zastosowanie innych, alternatywnych możliwości, np. zatrudnić kapłanów starszych jeszcze zdolnych do posługi i powierzyć różne parafie jednemu proboszczowi lub powierzyć różne parafie zespołowi kapłanów *in solidum*.

¹¹⁵ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio „Ecclesiae de mysterio”* (15.08.1997), AAS 89 (1997), s. 866-867; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Istruzione „Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale”* (05.08.2002), *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), s. 834-836.

¹¹⁶ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Istruzione „Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale”*, s. 836; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 90.

wierni mogą być dopuszczeni do „współdziałania w trosce o duszpasterstwo parafii”¹¹⁷.

W kolejnej dyspozycji stwierdza się, że zarówno diakon, jak i inne osoby, które nie mają sakramentu święceń kapłańskich, a współuczestniczą w sprawowaniu opieki duszpasterskiej, mogą pełnić jedynie funkcje odpowiadające ich stanom diakonatu bądź wiernego świeckiego, respektując „właściwości związane z rozróżnieniem i komplementarnością darów i funkcji tak wyświęconych szafarzy, jak i wiernych świeckich. Właściwości te przysługują bowiem Kościołowi, który z Bożego ustanowienia ma strukturę organiczną”¹¹⁸.

Dokument zdecydowanie zaleca, by w dekrecie nominacji prezbitera na moderatora biskup diecezjalny przedstawił, przynajmniej zwięźle, powody, dla których stało się konieczne zastosowanie nadzwyczajnej formy powierzenia duszpasterstwa o jedną lub kilka wspólnot parafialnych, a w związku z tym określił formy sprawowania tej posługi przez kapłana wyznaczonego do tego zadania¹¹⁹.

3. FUNKCJE I POSŁUGI PARAFIALNE

Autorzy Instrukcji stwierdzają, że oprócz okazjonalnej współpracy, którą każda osoba dobrej woli – nawet nieochrzczona – może zaoferować w codziennej działalności parafialnej, istnieją pewne stałe zadania, w ramach których wierni na pewien czas przyjmują odpowiedzialność za posługi we wspólnocie parafialnej. Można pomyśleć np. o katechetach, ministrantach, wychowawcach pracujących w grupach i w stowarzyszeniach, pracownikach charytatywnych oraz o tych, którzy poświęcają się w różnego rodzaju poradniach lub centrach wsparcia, bądź którzy odwiedzają chorych¹²⁰.

W każdym wypadku, przy wyznaczaniu zadań powierzonych diakonom, osobom konsekrowanym i wiernym świeckim, którzy współuczestniczą w sprawowaniu opieki duszpasterskiej, należy stosować właściwą terminologię, odpowiadającą funkcjom, które mogą pełnić zgodnie ze swoim stanem. W ten sposób będzie możliwe zachowanie zasadniczej różnicy między kapłaństwem powszechnym a kapłaństwem służebnym, tak by jasno wynikała z niej tożsamość obowiązków, które każdy otrzymał¹²¹.

¹¹⁷ Kan. 5178 § 2 KPK; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 91.

¹¹⁸ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Istruzione „Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale”*, s. 834; CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 92.

¹¹⁹ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 93.

¹²⁰ Tamże, n. 94.

¹²¹ Tamże, n. 95.

W tym znaczeniu, dodano w dokumencie, najpierw na biskupie diecezjalnym spoczywa odpowiedzialność, w zakresie swoich kompetencji, na proboszczu – aby obowiązki diakonów, osób konsekrowanych i świeckich, którzy pełnią funkcje parafii, nie były określane za pomocą wyrażen: „proboszcz”, „współ-proboszcz”, „pasterz”, „kapelan”, „moderator”, „koordynator”, „odpowiedzialny za parafię”, albo przez inne podobne terminy¹²², zastrzeżone w prawie kapłanom¹²³, jako że mają bezpośredni związek z profilem posługi prezbiterów.

W odniesieniu do wyżej wymienionych wiernych i diakonów nielegalne i niezgodne z ich tożsamością powołaniową są takie wyrażenia, jak „powierzenie duszpasterstwa parafii”, „przewodniczenie wspólnocie parafialnej” itp., które odnoszą się do specyfiki posługi kapłańskiej należnej proboszczowi.

Bardziej odpowiednim wydaje się być np. określenie „diakon (jakiegoś sektora duszpasterskiego), «współpracownik duszpasterski», «asystent duszpasterski» oraz «odpowiedzialny współpracujący», a dla osób konsekrowanych i świeckich «koordynator» za ...”¹²⁴.

Przypomniano następnie, że zgodnie z prawem, wierni świeccy mogą być ustanowieni na stałe lektorami i akolitami, poprzez specjalny obrzęd, w myśl kan. 230 § 1 KPK¹²⁵. Wierny, który nie został wyświęcony, może przyjąć tytuł „szafarza nadzwyczajnego” tylko wtedy, gdy w rzeczywistości został powołany przez właściwy organ¹²⁶ do pełnienia funkcji zastępczych, o których mowa w kan. 230 § 3 KPK i 943 KPK. Tymczasowe wyznaczenie do czynności liturgicznych, o których mowa w kan. 230 § 2 KPK (funkcje: komentatora, kantora lub inne, zgodnie z przepisami prawa), nawet jeśli przedłuża się w czasie, nie nadaje żadnej szczególnej nazwy wiernemu, który nie jest wyświęcony¹²⁷. Świeccy, o których mowa, powinni pozostawać w pełnej jedności z Kościołem katolickim, otrzymać odpowiednią formację do wypełniania funkcji, do której zostali powołani, a także zachowywać się wzo-

¹²² *Instructio (interdicasterialis) „Ecclesiae de mysterio”* (15.08.1997), AAS 89 (1997), s. 863.

¹²³ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Istruzione „Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale”*, s. 815.

¹²⁴ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 96.

¹²⁵ Na mocy Motu proprio „*Spiritus Domini*” Franciszka z 10.01.2021 roku kan. 230 § 1 KPK został zmieniony: posługę lektora i akolity mogą przyjmować także kobiety („*Communicationes*” 53 (2021), nr 1, s. 66-67).

¹²⁶ Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per ministero pastorale dei Vescovi „Apostolorum successores”*, n. 112.

¹²⁷ PONTIFICIO CONSILIO PER L’INTERPRETAZIONE DEI TESTI LEGISLATIVI, *Risposta diei 11 luglio 1992*, AAS 86 (1994), s. 541.

rowo w życiu osobistym i duszpasterskim, co czyni ich wiarygodnymi w sprawowaniu posługi¹²⁸.

Oprócz funkcji lektorów i akolitów ustanowionych na stałe¹²⁹, biskup diecezjalny, według swojego roztropnego osądu, może oficjalnie powierzyć niektóre zadania diakonom, osobom konsekrowanym oraz wiernym świeckim, pod przewodnictwem i odpowiedzialnością proboszcza, m.in.: 1) celebrację Liturgii Słowa w niedziele i święta nakazane, kiedy z braku świętego szafarza albo z innej poważnej przyczyny nie można uczestniczyć w Eucharystii¹³⁰. Chodzi o wyjątkową ewentualność, do której można się uciec jedynie w okolicznościach rzeczywistej niemożliwości i zawsze dbając o powierzenie tych liturgii diakonom, gdyby byli obecni; 2) sprawowanie chrztu, uwzględniając, że „zwyczajnym szafarzem chrztu jest biskup, prezbiter i diakon”¹³¹ oraz że przepis kan. 861 § 2 stanowi wyjątek, pozostawiony do oceny miejscowego ordynariusza; 3) celebracje obrzędu pogrzebowego, zgodnie z postanowieniami nr 19 *Praenotanda dell'Ordo exsequiarum*¹³².

Dokument przypomina, że wierni świeccy mogą przepowiadać w kościele lub kaplicy, jeśli wymagają tego okoliczności, konieczność lub szczególny przypadek, „zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Episkopatu”¹³³ i „w sposób zgodny z prawem lub przepisami liturgicznymi oraz przy zachowaniu klauzul w nich zawartych”¹³⁴. Jednakże w żadnym wypadku nie mogą wygłaszać homilii podczas celebracji Eucharystii¹³⁵.

Wreszcie nadmieniono, że tam, „gdzie nie ma kapłanów i diakonów, biskup diecezjalny, po uzyskaniu zezwolenia Stolicy Apostolskiej (po wcześniejszej pozytywnej opinii Konferencji Episkopatu), może delegować świeckich do asystowania przy zawieraniu małżeństw¹³⁶.

¹²⁸ CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 97.

¹²⁹ Zob. kan. 230 § 1 KPK.

¹³⁰ Kan. 1248 § 2 KPK.

¹³¹ Kan. 861 § 1 KPK.

¹³² CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Instructio. La conversione pastorale*, n. 98.

¹³³ Kan. 766 KPK.

¹³⁴ *Instructio (interdicasterialis) „Ecclesiae de mysterio”*, art. 3 § 4.

¹³⁵ Kan. 767 § 1; *Instructio (interdicasterialis) „Ecclesiae de mysterio”*, art. 3.

¹³⁶ Kan. 1112 § 1 KPK; Zob. także GIOVANNI PAOLO II, *Costituzione apostolica „Pastor bonus”* (28.06.1988), AAS 89 (1988) s. 876.

ZAKOŃCZENIE

Instrukcja Kongregacji Duchowieństwa *Nawrócenie pastoralne wspólnoty parafialnej w posłudze misji ewangelizacyjnej Kościoła* z 29 czerwca 2020 roku stanowi cenny i bardzo potrzebny dokument, który – jak każda instrukcja (kan. 34 § 1 KPK) – wyjaśnia szereg przepisów różnych ustaw oraz rozwija i określa racje, które należy uwzględnić przy ich zachowaniu. Jest też wielce użyteczna dla tych, „którzy mają się troszczyć o wprowadzenie ustaw w życie i obowiązują ich w wykonywaniu ustaw”¹³⁷.

Postanowienia Instrukcji w przeważającej mierze odnoszą się do określonych norm KPK dotyczących przede wszystkim parafii oraz osób i instytucji z nią związanych, stosownie do tytułu dokumentu; znajdujemy w nim także postanowienia (niezmieniające ustaw, w myśl kan. 34 § 2 KPK) w odniesieniu do ustaw kodeksowych.

W obszarze trzech „newralgicznych” rozdziałów Instrukcji (*Parafia i inne jednostki wewnętrzne diecezji; Formy zwyczajne i nadzwyczajne powierzenia pieczy pasterskiej o wspólnotę parafialną; Funkcje i posługi parafialne*) ukazano rolę parafii jako szczególnego miejsca w misji ewangelizacyjnej Kościoła. Jak się okazało, to właśnie tutaj niezbędne było wiążące wyjaśnienie odnośnych przepisów kodeksowych, w szczególności dotyczących tworzenia jednostek duszpasterskich ponadparafialnych, dysmembracji parafii, zaradzania potrzebom duszpasterskim parafii, stałości na urzędzie proboszcza (m.in. w odniesieniu do kan. 538 § 3 KPK: rezygnacja z urzędu), możliwości powierzania posługi duszpasterskiej proboszczom emerytowanym, życia wspólnego duszpasterzy parafialnych, roli dziekana, określenia czasu trwania na urzędzie administratora parafii, różnorodnych konstelacji w odniesieniu do zakresu posługi wikariusza parafialnego, pozycji prawnej diakona jego udziału w posłudze duszpasterskiej, roli osób konsekrowanych oraz wiernych świeckich w życiu parafialnym.

Uznać należy, że Instrukcja Kongregacji Duchowieństwa *Nawrócenie pastoralne wspólnoty parafialnej w posłudze misji ewangelizacyjnej Kościoła* z 29 czerwca 2020 roku stanowi cenną enuncjację Stolicy Apostolskiej wyjaśniającą wiele istotnych norm kodeksowych (i nie tylko). Jednocześnie wolno wyrazić przekonanie, że dokument ten powinien stać się przedmiotem

¹³⁷ Zob. M. J. CIÁURRIZ, *Instrucción*, [w:] *Diccionario General de Derecho Canónico*, t. 4, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona: Univesidad de Navarra 2012, s. 674-678; G. DZIERŻON, *Instrukcje w kanonicznym porządku prawnym (kan. 34 § 1-3 KPK)*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 80 (2017), s. 19-27.

zainteresowania przede wszystkim pasterzy Kościołów partykularnych, a następnie duszpasterzy parafialnych.

PIŚMIENNICTWO

- FRANCESCO: *Discorso durante l'incontro con i sacerdoti e i consacrati, Milano, 25 marzo 2017*, AAS 109 (2017), s. 376-378.
- FRANCISCUS: *Adhortatio apostolica „Evangelii gaudium”* (24.11.2013), AAS 105 (2013), s. 1019-1137.
- FRANCISCUS: *Discorso ai partecipanti del Convegno promosso alla Congregazione per il Clero, in occasione del 50-mo, o anniversario dei Decreti Conciliari „Oplatam totius” e „Presbyterorum ordinis”* (20 novembre 2015), AAS 107 (2015), s. 1295-1958.
- GIOVANNI PAOLO II: *Costituzione apostolica „Pastor bonus”* (28.06.1988), AAS 89 (1988) s. 841-912.
- IOANNES PAULUS II: *Adhortatio apostolica „Christifideles laici”* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521.
- Konstytucja „*Lumen gentium*” *Soboru Watykańskiego II*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Pallotinum 1967, s. 105-166.
- PAOLO VI: *Allocuzione nell'Udienza contessa ai partecipanti al Congresso Internazionale sul Diaconato, 25 ottobre 1965*, *Enchiridion sul Diaconato* (2009), s. 147-148.
- PAULUS VI: *Exhortatio apostolica „Evangelii nuntiandi”* (08.12.1975), AAS 68 (1976), s. 5-76.
- PONTIFICIO COSIGLIO DELLA CULTURA: *La dimissione e il riuso ecclesiale di chiese. Linee guida* (17.12.2018), <http://www.cultura.va/content/cultura/it/pub/documenti/decommissioning.html> [dostęp: 24.02.2022].
- PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE DEI MIGRANTI E DEGLI ITINERANTI: *Erga migrantes charitas Christi* (03.05.2004), *Enchiridion Vaticanum 22* (2003-2004), s. 2548-2561.
- PONTIFICIO CONSIGLIO PER L'INTERPRETAZIONE DEI TESTI LEGISLATIVI: *Risposta diei 11 luglio 1992*, AAS 86 (1994), s. 541.

LITERATURA

- CIÁURRIZ Maria J.: *Instrucción*, [w:] *Diccionario General de Deecho Canónico*, t. 4, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona: Univesidad de Navarra 2012, s. 674-678.
- CZUPRYŃSKI Wojśław: *Parafia w dziele „nowej ewangelizacji”*, „*Studia Elbląskie*” 13 (2012), s. 245-260.
- DZIERŻON Ginter: *Instrukcje w kanonicznym porządku prawnym (kan. 34 § 1-3 KPK)*, „*Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica*” 80 (2017), s. 19-27.
- POLAK Mieczysław: *„Duszpasterskie nawrócenie” prezbiterów drogą do odnowy duszpasterstwa parafialnego*, „*Teologia i Człowiek*” 45 (2019), nr 1, s. 87-104.
- RIPA Andrea: *Sostenere e accompagnare i diversi progetti di sfida dalle comunità parrocchiali e le ristrutturazioni diocesane*, <https://it.zenit.org/2020/07/20/mons-ripa-sostenere-e-accompagnare-i-diversi-progetti-di-sfida-dalle-comunita-parrocchiali-e-le-ristrutturazioni-diocesane> [dostęp: 24.02.2022].

RYŚ Grzegorz: *Podstawowa wspólnota*, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencja/pap/arttykul/bp;rys;podstawowa;wspolnota;kosciola;jest;parafia,227,0,1385443.html [dostęp: 24.02.2022].

WIELEBSKI Tomasz: *Nawrócenie pastoralne i duszpasterstwo misyjne parafii w Polsce*, „Teologia i Człowiek” 45 (2019), nr 1, s. 105-119.

PARAFIA I INNE JEDNOSTKI DIECEZJI
ORAZ FORMY POWIERZANIA PIECZY PASTERSKIEJ NAD WSPÓLNOTĄ PARAFIALNĄ
W ŚWIETLE INSTRUKCJI KONGREGACJI BISKUPÓW Z 29 CZERWCA 2020 ROKU

Streszczenie

Mając na uwadze zadania ewangelizacyjne parafii we współczesnym świecie, Kongregacja Duchowieństwa, w dniu 29 czerwca 2020 roku wydała Instrukcję *Nawrócenie wspólnoty parafialnej w posłudze misji ewangelizacyjnej Kościoła*. Dokument ten, składający się z dziesięciu rozdziałów, zawiera wyjaśnienie licznych przepisów CIC dotyczących parafii i duszpasterzy. Autor omawia trzy podstawowe, najbardziej „newralgiczne” rozdziały Instrukcji: VII. *Parafia i inne jednostki wewnętrzne diecezji*. VIII. *Formy zwyczajne i nadzwyczajne powierzenia opieki pastoralnej o wspólnotę parafialną*. IX. *Funkcje i posługi parafialne*. Postanowienia tych rozdziałów w przeważającej mierze odnoszą się do określonych norm CIC, dotyczących przede wszystkim parafii oraz osób i instytucji z nią związanych. Ukazano w nich rolę parafii jako szczególnego miejsca w misji ewangelizacyjnej Kościoła, a także wyjaśniono wiele kwestii związanych z posługą duszpasterską kapłanów (przede wszystkim proboszczów), diakonów, osób konsekrowanych i wiernych świeckich.

Słowa kluczowe: Instrukcja „Nawrócenie pastoralne”; ewangelizacja; biskup; parafia; posługa duszpasterska; proboszcz.